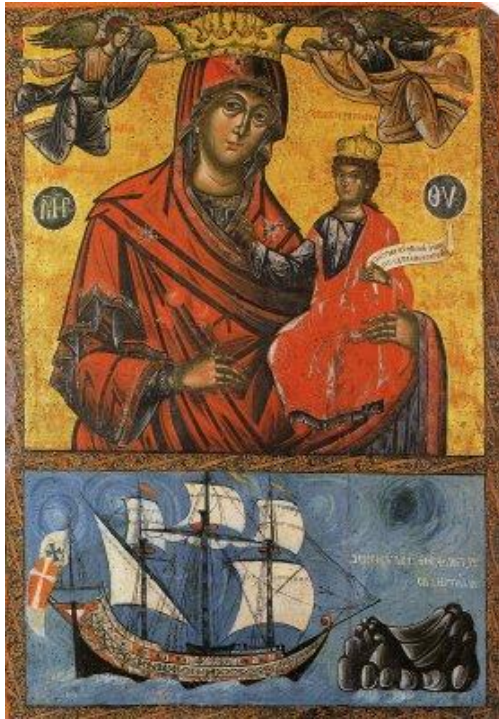


Η Παναγία στη ζωή και στο τραγούδι μας



*«Την Παναγιά παρακαλώ και λέω τση να ραίνει
με τη ντροσά του ουρανού όλη την
οικουμένη.
Την Παναγιά παρακαλώ βάλσαμο να
σταλάζει
στου πονεμένου την καρδιά που
βαριαναστενάζει.
Την Παναγιά παρακαλώ και τση ζητώ τη
χάρη
στου καθενούς τη σκοτεινιά να φέγγει σα
φεγγάρι».*
(Απειραθίτικα δίστιχα)

Ο Αύγουστος για τον ελληνισμό, είναι ο μήνας της Μάνας Παναγίας, της Δέσποινας, που αγκαλιάζει όλο τον κόσμο και γίνεται για το καθένα από μας μεσίτης και ισχυρός πρέσβης προς τον Υίο της και Θεό μας, για τη σωτηρία της

ανθρωπότητας. Ο λαός μας, το μήνα Αύγουστο, τιμά και γιορτάζει την Κοίμηση της Υπεραγίας Δεσποίνης ημών Θεοτόκου και Αειπαρθένου Μαρίας και τη γιορτή τούτη την ονομάζει Πάσχα του καλοκαιριού. Η Κοίμηση της Θεοτόκου, θεωρείται από τις κορυφαίες γιορτές της Χριστιανοσύνης και η προετοιμασία των πιστών αρχίζει με τη νηστεία από την 1η Αυγούστου και φθάνει μέχρι τον ευλογημένο Δεκαπενταύγουστο.

Στην καθ' ημάς Ανατολή, η μνήμη ενός Αγίου, αποτελεί αφορμή «χαράς και πανηγύρεως» για όλη την εκκλησιαστική κοινότητα, πολλώ δε μάλλον η Κοίμηση της Θεοτόκου είναι χαρά και πανηγύρι υπέρλαμπρο, για όλη την Ορθόδοξη οικουμένη.

Περισσότερο από κάθε άλλο ιερό πρόσωπο, ο λαός μας τιμά και σέβεται την Παναγία, την οποία επικαλείται σε κάθε δύσκολη στιγμή της ζωής του. Η Πανάγια μορφή της, αιώνες τώρα, στολίζει κάθε σπιτικό εικονοστάσι και με το θεόπεμπτο βλέμμα της αγκαλιάζει στοργικά και φιλεύσπλαχνα κάθε άνθρωπο που καταφεύγει στη χάρη της.

Πολυάριθμες είναι οι Εκκλησίες και τα παρεκκλήσια που αφιερώνονται στη χάρη της, σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης και ειδικότερα στον ελληνικό χώρο. Εκεί μάλιστα που υπάρχουν θαυματουργικές εικόνες της, αποτελούν πανελλήνια θρησκευτικά προσκυνήματα, όπως η Παναγία της Τήνου, η Παναγία Σουμελά και στην Κύπρο μας του Κύκκου, του Μαχαιρά, της Τροοδίτισσας, της Χρυσορροϊάτισσας κλπ.

Σύμφωνα με το μεγάλο μαΐστορα του βυζαντινού χρωστήρα και του λόγου Φώτη Κόντογλου, η Παναγία είναι «το πνευματικό στόλισμα της Ορθοδοξίας μας». «Για μας τους Έλληνες», σημειώνει, «είναι η πονεμένη Μητέρα, η παρηγορήτρια κι' η προστάτρια, που μας παραστέκεται σε κάθε περίπτωση. Σε κάθε μέρος της Ελλάδας είναι χτισμένες αμέτρητες εκκλησιές και μοναστήρια, παλάτια αυτηνής της ταπεινής βασίλισσας, κι ένα σωρό

ῥημοκκλήσια, μέσα στα βουνά, στους κάμπους και στα νησιά, μοσκοβολημένα από την παρθενική και πνευματική ευωδία της».

Ο Φώτης Κόντογλου, αναφερόμενος στα εικονίσματα με τη μορφή της Θεοτόκου αναφέρει, ακόμη, ότι *«στην όψη της Παναγίας έχει τυπωθεί αυτό το μυστικό κάλλος που τραβά σαν μαγνήτης τις ευσεβείς ψυχές και τις ησυχάζει και τις παρηγορά».*

Η πανίερη μορφή της είναι συνυφασμένη, παράλληλα, με την εθνική μας ύπαρξη. Μας παραστέκεται, δυο χιλιάδες χρόνια τώρα, στους αγώνες του Έθνους μας. Ως «στρατήγισσα» και «προστάτισσα του Γένους», που «περιφέρεται παντού με ρομφαία και κρατάει μακριά της Ρωμισούνη τον οχτρό, τον άπιστο του θρόνου», παρουσιάζει ο ποιητής μας Κωστής Παλαμάς την Κυρία Θεοτόκο. Ως Υπέρμαχος Στρατηγός υπερασπίζεται την βασιλεύουσα Πόλη από τα στίφη των Αβάρων και στη συνέχεια, μας δίνει δακρυσμένη, κουράγιο, στην πικρότατη ώρα της Άλωσης, όπου μας στυλώνει η ουράνια υπόσχεση της: *«Πάλι με χρόνια με καιρούς...».* Η Οδηγήτρια, μας σκέπει και μας κραταιώνει, φαντάρους και λαό, στα βορειοηπειρωτικά βουνά, το '40. Στα χρόνια του απελευθερωτικού μας αγώνα του 1955 – 59 συντρέχει και ενδυναμώνει τον τίμιο αγώνα των παιδιών της ΕΟΚΑ και σήμερα, στα χρόνια της υπομονής, τη νιώθουμε πάντα δίπλα μας, βοηθό και σκέπη μας, μεσίτρια και στήριγμά μας.

Η παρουσία της Παναγίας στη ζωή και την ιστορία μας δεν θα μπορούσε να μην επηρεάσει και τη Λαογραφία γενικά, τη δημοτική ποίηση και το τραγούδι μας, το οποίο δεν είναι τίποτε άλλο παρά ο καθρέφτης της ψυχής του λαού μας, μέτρο της πνευματικότητάς του και πιστοποιητικό της ανθρωπιάς, της πίστης, της ομοιογένειας και της ζωντάνιας της φυλής μας. Παραδομένο από στόμα σε στόμα στους αιώνες, αποτελεί, όντως, την ιερή παρακαταθήκη και τον άρρηκτο σύνδεσμο του Ρωμαϊκού.

Μέσα στα ακριτικά, τα ηρωικά, τα ιστορικά, τις παραλογές, τα ερωτικά, του γάμου, του γλεντιού, τα νανουρίσματα και τα παιδικά ταχταρίσματα, της ξενιτιάς, τα μοιρολόγια, τα θρησκευτικά και λατρευτικά τραγούδια του λαού μας, πλουσιότατη είναι η ομάδα εκείνων που αναφέρονται στο πρόσωπο της Παναγίας. Είναι άλλωστε δεδομένο ότι το παραδοσιακό μας τραγούδι είναι διαποτισμένο σε βάθος, με το περιεχόμενο της χριστιανικής διδασκαλίας. Έτσι, δεν θα μπορούσε ο άγνωστος λαϊκός δημιουργός, ο νηστευμένος ποιητής, να μη συμπεριλάβει το πρόσωπο της Παναγίας στο στίχο του, στις έμπνευσής του τους καρπούς.

Τραγούδια απ' όλο τον ελληνισμό αναφέρονται και μιλούν για τη ζωή της, τη γέννηση του Χριστού, το θρήνο της στη Σταύρωση του Υιού της, την Κοίμησή της. Αναφέρονται, ακόμη, στη συμπαράστασή της σε διάφορες δύσκολες ώρες του έθνους, σε στιγμές από όλο τον κύκλο της ζωής, στη γέννηση, στο γάμο, στο θάνατο. Προσευχές, επικλήσεις, δίστιχα βγαλμένα μέσα από τον καθημερινό βίο. Από τα παιδικά νανουρίσματα, στα τραγούδια του γάμου και της αγάπης, παντού θα συναντήσουμε το πρόσωπο και τη μέριμνά της, όπως για παράδειγμα στο δημοτικό που τραγουδιέται στην Πάρο:

*«Χριστέ μου, δώσ' μου υπομονή και Παναγιά ελπίδα
να ζήσω να την ξαναδώ την εύμορφή μου ελπίδα».*

Σε εκείνη, την πηγή ελέους, τη χαρά των θλιβομένων, την ελπίδα των χριστιανών, στρέφεται και ο ερωτευμένος, για να ζητήσει την καθοδήγηση και τη βοήθειά της σε μια από τις πιο σημαντικές εκδηλώσεις της ζωής του, την αγάπη και το γάμο. Τραγούδι, επίκληση προς το όνομα της, για να βρεθεί στη μεγαλύτερη ώρα των ανθρώπων, την ώρα την καλή, την ώρα την αγαθή, την

ώρα την ευλογημένη, το γάμο. Ο λαϊκός ερμηνευτής του γαμήλιου κυπριακού άσματος, ζητά και τη βοήθεια της Παναγιάς, λέγοντας:

«Έλα Θεέ τζιαι Παναγιά με τον Μονο(γ)ενή σου τζιαί ευλόα μας τούντην δουλειά, πουναί που τη βουλή σου».

Σε κάποια άλλα, επίσης, παραδοσιακά τραγούδια, ο λαός μας, επικαλείται τη Θεοτόκο, για να της ζητήσει βοήθεια ή να τη δοξολογήσει, όπως για παράδειγμα το χαρακτηριστικό για τη Φανερωμένη της Λευκάδας:

«Κυρά-Φανερωμένη μου, του Λευκαδίτη σκέπη χαρά στον που σε προσκυνά, χαρά στον που σε βλέπει σεμνή Παρθένο να κρατάς στ' απέριττο θρονί σου το γιόκα σου τον ακριβό και το μονογενή σου».

Στο παραδοσιακό τραγούδι της πατρίδας μας, ιδιαίτερη τιμή και ευλάβεια αποδίδεται στην Κυρία Θεοτόκο, την Ελεούσα του Κύκκου, *«την Παναϊαν της κορφής με το θρονί στην μέση»:*

«Ουλές Τζυράες τες λαλούν τζι' ούλες Τζυράες είναι μα σαν του Τζύκκου την Τζυράν άλλην καμμιάν εν έση, πρώτα δκιαβαίνει η χάρη της τζιαι ταπισών υβρέση».

Στο τραγούδι της Παναγίας του Κύκκου, ο άγνωστος λαϊκός ποιητής, αποδίδει στην ομβροτόκο Κυρία Θεοτόκο την υψίστη τιμή να προσηκώνεται σ' αυτήν ο Υιός της, να την τοποθετεί στον δικό Του θρόνο και να αποδέχεται τα αιτήματα της *«Τζυράς του κόσμου».*

Το πανίερο πρόσωπο της Θεοτόκου συγκεντρώνει το πνευματικό κάλλος, αυτό το μυστικό κάλλος που μαγνητίζει τις ανθρώπινες ψυχές, τις καθησυχάζει και τις παρηγορά. Στο πρόσωπό της αναγνωρίζει ο κάθε άνθρωπος τη Μεγάλη Μητέρα και στην αγκαλιά της βρίσκει γαλήνη και προστασία. Εξάλλου, αυτή η αγκαλιά χωρά τα πάντα και τους πάντες και δεν είναι άλλωστε τυχαίος ο χαρακτηρισμός της ως *«η Πλατυτέρα των Ουρανών».*

Την Δέσποινα τ' Ουρανού, ταπεινοί και εμείς προσκυνητές, τις μέρες τούτες της γιορτής της, στα δύσκολα και δίσεκτα μας χρόνια που διερχόμαστε στη γη, τούτη, του μαρτυρίου, παρακαλούμε μαζί με τον πρόσφυγα ποιητάρη *«δύναμιν να μου δώσει να ξαναδώ τον τόπο μου πάλαι να μ' αξιώσει».*

Λουκάς Α. Παναγιώτου